

Udskriftsdato: 19. december 2025

2007/2 BSF 95 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om sund og økologisk mad

Ministerium: Folketinget

Forslag til folketingsbeslutning

om sund og økologisk mad

Folketinget opfordrer regeringen til at sikre, at kosten på offentlige institutioner og arbejdspladser omlægges til sund, økologisk mad. I daginstitutionerne og i folkeskolen skal den sunde og økologiske mad være gratis fra 1. august 2009, og samme princip skal senere indføres i alle andre offentlige uddannelsesinstitutioner.

Bemærkninger til forslaget

Civilisationens sygdomme er blevet epidemier. Sygdomme, som skyldes den civilisation, vi lever i, er i så kraftig stigning, at man kan tillade sig at kalde dem epidemier, hvilket ellers har været forbeholdt smitsomme sygdomme. Diabetes 1 og 2, hjerte-kar-sygdomme, kræft og overvægt er store trusler mod den danske befolknings sundhed og velbefindende.

De sidste 30 år har antallet af indlagte på de danske sygehuse på grund af hjerte-kar-sygdomme været stigende og det på trods af det enorme arbejde, der udføres medicinsk og kirurgisk for at redde de danske hjerter og blodårer. Dette arbejde har resulteret i, at i dag dør kun halvt så mange af hjerte-kar-sygdomme som i 1960'erne, men det har ikke forhindret, at stadig flere rammes af hjerte-kar-sygdomme.

4-5 pct. af den danske befolkning menes at lide af diabetes 2, og der er sket en fordobling inden for de seneste 10 år.

Antallet af personer, der dør af kræft i Danmark, har holdt sig på 2½ person pr. 1.000 personer årligt i de seneste 30 år, men det skal ses i lyset af, at ressourcerne afsat til kræftbehandlingen er steget voldsomt i samme periode.

Det er karakteristisk, at samfundet ikke har formået at forhindre, at flere og flere rammes af disse civilisationssygdomme. Det er lykkedes med en evigt stigende mængde ressourcer at gøre folk mere eller mindre symptomfrie for en periode og forlænge folks liv med sygdommene, men vi er magtesløse med hensyn til at stoppe årsagerne til disse sygdomme.

Kosten er central for at forebygge civilisationssygdommene. De nævnte sygdomme er blandt dem, der kan forebygges – og i et vidst omfang helbredes – med den rigtige kost og motion.» Vi er oppe imod et erhvervsliv, der tjener penge på at sælge dårlige kostvaner, og som har let spil, fordi vi så nemt får smag for de raffinerede søde, salte og fede fødevarer. Derfor skal det offentlige bruge alle de muligheder, der ligger inden for det offentliges virke, til at påvirke befolkningens og især børnenes kostvaner. Sund kost skal med alle midler gøres mere tilgængelig.

Vi ved, at det er svært og krævende at omlægge sine kostvaner til en sund kost, for ellers ville der være mange flere, der gjorde det. Folk dør af ikke at kunne omlægge deres kostvaner. Derfor er det så vigtigt at øve indflydelse på især børnenes kostvaner. At bruge den offentlige bespisning, som dette forslag omhandler, er én af mulighederne. En anden er at ændre moms og afgifter på fødevarer i en sund retning. Se beslutningsforslag nr. B 12 om lavere moms på sunde fødevarer og på økologiske fødevarer samt højere afgifter på usunde fødevarer. Beslutningsforslaget blev fremsat af Enhedslisten i november 2007.

Det kræver tilvænning over lang tid at vælge grønsagerne og det grove brød. Til gengæld har vi ikke andre muligheder, når udviklingen i civilisationssygdommene skal stoppes.

Socialt set vender civilisationssygdommene den tunge ende nedad

Civilisationssygdommene går mere ud over de lavere socialklasser end de højere. F.eks. dør 90 af hver 100.000 personer, der ikke har nogen uddannelse, hvert år af hjerte-kar-sygdomme (blandt de 30-64 årige). Blandt folk med en langvarig videregående uddannelse er det kun 30 af hver 100.000 personer.»

Sund skolemad giver kvikkere børn

Det er adskillige gange vist i praksis i Danmark, at bespisning af børn med sund mad i skolen gør børnene bedre i stand til at modtage indlæring.»

Grov, grøn kost er afgørende for folkesundheden

Veterinær- og Fødevedirektoratets publikation (1998) »Frugt og grøntsager – Anbefalinger for ind-

tagelse« dokumenterer, at kosten har afgørende betydning for udvikling af bl.a. hjerte-kar-sygdomme, diabetes og kræft.

Her bringes nogle af de mest centrale citater:

Hjerte-kar-sygdomme

»På næringsstofniveau har flere undersøgelser påvist en omvendt proportional association mellem indtagelse af stivelse, vegetabilsk protein og kostfiber på den ene side og IHS-dødelighed på den anden side.« (Iskæmisk hjertesygdom) (s. 127). I konklusionen vedrørende hjerte-kar-sygdomme og indtagelse af frugt og grønsager tilføjes det: »Det er ikke muligt at udpege enkelte frugter eller grøntsager eller enkelte komponenter heri med særlig betydning, men på baggrund af de overraskende resultater af forsøg med kosttilskud er der grund til at advare mod at anse sammenfaldet forklaret ved enkeltkomponenter.« (S. 130).

Diabetes

»Velgennemførte kliniske undersøgelser viser, at regelmæssig langvarig indtagelse af vandopløselige fiberkomponenter (20 g pr. dag eller mere) har en marginal, men signifikant effekt på koncentrationen af total og LDL-kolesterol i blodet både hos diabetikere og ikke-diabetikere. En kost med højt indhold af opløselige fiberkomponenter, bl.a. fra frugt og grøntsager, må derfor anbefales af denne årsag. Tilskud af »koncentrerede« fiberprodukter til kosten kan ikke anbefales. Både IDDM (diabetes I) og NIDDM (diabetes II) er ledsaget af et øget oxidativt stress på grund af øget dannelse af frie radikaler, ændret vævsoptagelse og nedsat aktivitet eller nedsat absorption af mikronæringsstoffer ... Det er imidlertid uafklaret, om det øgede oxidative stress har nogen kausal (årsags)sammenhæng med udvikling af diabetes og de relaterede komplikationer. Effekten af livsstilsændringer i form af kostomlægning og motion er klart demonstreret i svenske studier fra Malmøområdet og i kinesiske undersøgelser. Disse undersøgelser har vist, at det er muligt over en lang periode at fastholde en ændret livsstil og dermed reducere dødeligheden blandt patienter med IGT (nedsat glukosetolerance) og NIDDM. Undersøgelser har desuden vist en reduceret risiko for, at IGT udvikler sig til manifest, medicinkrævende diabetes.« (S. 139).

Kræft

På side 105 vises det, at kræfthyppigheden nedsættes til i størrelsesordenen det halve for dem, der spiser meget frugt og grønsager.

Med lungekræft som eksempel forklares det på side 107: »Der ser ikke ud til at være en øvre grænse, over hvilken en større indtagelse ikke har effekt, dvs. jo større mængde grøntsager kosten indeholder, desto mindre synes risikoen at være for at udvikle en kræftsvulst.«

Konklusionen på Veterinær- og Fødevarerdirektoratets ovenfor citerede publikation må være, at en øget udbredelse i den danske befolkning af en grov, plantebaseret kost er den direkte vej til at forebygge sygdomme som hjerte-kar-sygdomme, diabetes og kræft.

Det betyder omvendt, at animalske fødevarer og meget forarbejdede fødevarer må træde voldsomt i baggrunden, for at en kostsammensætning kan kaldes sund. Derfor er en nedprioritering af kød, mælk og æg i kosten nødvendig for at give plads til grøntsagerne. Samtidig vil en nedprioritering af animalske fødevarer i vores kost være meget positiv for arbejdet med at nedbringe udledningen af klimagasser» og arbejdet for at sikre en ansvarlig dyrevelfærd for produktionsdyrene.

Økologisk mad er sundere. Økologiske grøntsager indeholder flere vitaminer og sekundære stoffer end konventionelt dyrkede grøntsager. Disse sekundære stoffer, vitaminer og mineraler spiller en rolle for folks sundhed. Økologisk mad indeholder ikke sprøjtemiddelrester, der kan indvirke dårligt på vores sundhed. Ved 6 stykker frugt om dagen overskrides gennemsnitligt set grænseværdien for indtag af sprøjtemiddelrester.

Der er i dag indført skolemad på nogle skoler. Der er reelt kun tale om sund mad på nogle af disse skoler. Mange steder er brød og pasta ikke groft, og der er for få og for forarbejdede grøntsager. Det er vigtigt, at man ikke narrer børn væk fra udmærkede forældresmurte madpakker med noget, der ikke med sikkerhed er mindst lige så godt.

Gratis sund og økologisk mad i daginstitutioner, skoler og hospitaler m.v. er en af de mest offensive muligheder, det offentlige har for at påvirke kostvalget i en sund retning. Interessen for antioxidanter og andre sekundære stoffer (i.e. ikke primære næringsstoffer) i frugt og grøntsager knytter sig først og fremmest til forebyggelse af kræft. Ovenstående omtale af de oxidative processer i forbindelse med diabetes må dog også nødvendigvis lede opmærksomheden hen på antioxidanter i forbindelse med forebyggelse af diabetes. Man bør være åben over for, at antioxidanter i kosten har en langt mere generel forebyggende virkning.

Der har længe været rejst tvivl om, hvorvidt økologisk frugt og grøntsager indeholder flere antioxidanter og sekundærstoffer end konventionelt dyrkede. En gennemgang af litteraturen udført af Soil Association» www.soilassociation.org/web/sa/saweb.nsf

gør denne tvivl til skamme. Undersøgelsen er enestående ved det, at den udelukker de undersøgelser, hvor der er tvivl om, hvorvidt det er rigtig økologisk dyrkning, der er udøvet i forsøgene. Den viser, at der gennemsnitligt er væsentlige forskelle mellem indholdet af gavnlige stoffer i økologisk og konventionel frugt og grøntsager. Årsagsforklaringerne til forskellene peger meget i retning af, at det afgørende er, at økologisk dyrkning i langt højere grad foregår i en frugtbar og levende jord, som kan fremme selvsunde planter og støtte deres optagelse af mangeartede stoffer fra jorden. Der kan være stor forskel på, hvor højt arbejdet for jordens frugtbarhed vægtes af den enkelte økologiske avler ud over, hvad der følger af en overholdelse af regelsættet. Ifølge gennemgangen fra Soil Association er det halvdelen af undersøgelserne, der dokumenterer højere indhold af mineraler og vitaminer i økologisk frugt og grønt, og den anden halvdel kan ikke dokumentere det. Der er kun få valide undersøgelser af indholdet af sekundærstoffer i økologiske og konventionelle frugter og grøntsager. Niveauet ligger mellem 10 og 50 pct. flere sekundærstoffer i de økologiske produkter.

Konklusionen må være, at det også af sundhedsmæssige grunde er spild at tygge sig gennem konventionelt dyrkede frugter og grøntsager, når det er muligt at vælge økologiske.

Fællesskab omkring måltidet

I de ordninger med sund, økologisk mad, der føres ud i livet, er det vigtigt, at der tænkes på at skabe et fællesskab omkring måltidet, bl.a. gennem, at maden er gratis eller billig. Det har en motiverende effekt på folks lyst til at spise sundt, at man gør det sammen. Samtidig ønsker Enhedslisten at bekæmpe uligheden i samfundet. Det er mere rationelt, når alle er med.

- 1) The China Study. T. C. Cambell et al. BenBella books. 2004.
- 2) Prevent and reverse heart disease: the revolutionary, scientifically proven, nutrition-based cure. Esselstyn, Caldwell B. 2007.
- 3) Jane Plant. Dit liv i dine hænder. Forlaget Aronsen. 2008.
- 4) Hjertestatistik 2004, Hjerteforeningen
- 5) Tandlægenes tidsskrift. Januar 2008. Pp.4-76) Ernæring: Sund skolemad virker. Politiken. 28.02.2007.
- 7) LIVESTOCK'S LONG SHADOW. FAO. 2007 <http://ftp.fao.org/docrep/fao/010/a0701e/a0701e.pdf>
- 8) Organic farming, food quality and human health. A review of the evidence. Soil Association. 2002.

Skriftlig fremsættelse

Per Clausen (EL)::

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om sund og økologisk mad.

(Beslutningsforslag nr. B 95).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.